

VERITAS

Történetkutató Intézet és Levéltár

Tartalom

- **VERITAS-est**
- **Hírek**
- **Olvasnivaló:**
 - Kezdeti lépések
 - Grósz Károly a munkácsi várban
 - József Ferdinánd Szalvátor főherceg, császári és királyi vezérezredes
 - A hálózati személyek típusai Magyarországon, 1953-ban
- **Cikkajánló**
- **Adatkezelési tájékoztató**

VERITAS-est

A peresztrojka és a Szovjetunió felbomlása magyar szemmel

Június 6-án, kedden 18 órakor rendezzük a VERITAS-estek sorozat nyolcvanegyedik vitáját **A peresztrojka és a Szovjetunió felbomlása magyar szemmel** címmel. A témát **Marinovich Endre** főigazgató-helyettes moderálásával **Halász Iván**, a Nemzeti Közszerológiai Egyetem tanára, az ELKH TK Jogtudományi Intézetének tudományos főmunkatársa, és **Seres Attila**, intézetünk tudományos főmunkatársa vitatják meg.

Kép forrása: Fortepan / Szalay Zoltán

[A vita ezen a linken is követhető](#)

[Tovább a linkre](#)

Hírek

Május 17-én, életének 77. évében elhunyt **Prof. Dr. Haraszi György** történész, emeritus egyetemi tanár, a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár Tanácsadó Testületének tagja. Életéről és munkásságáról [itt olvashatnak](#).

A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat 2023. május 11-i Budapesten megtartott közgyűlésén **Prof. Dr. Szakály Sándort**, Intézetünk

főigazgatóját választotta meg a Társulat elnökének.

A Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság a Somogy Megyei TIT kaposvári székházában tartotta 2023. május 26-án tisztújító közgyűlését. Elnöknek **Prof. Dr. Szakály Sándort**, ügyvezető alelnöknek Dr. Ujkéry Csabát, ügyvezető titkárnak Orlikné Horváth Vera Annát választotta.

Olvasnivaló

Kezdeti lépések

Az 1956-os forradalmat és szabadságharcot követően az Amerikai Egyesült Államok és Magyarország hivatalos kapcsolatai befagytak. Követek helyett a két ország ideiglenes ügyvivői kommunikáltak a fogadó országaiuk kormányaival, de többnyire csak sérelmeiket citálták Budapesten, illetve Washingtonban. Ráadásul az ENSZ közgyűlésben a magyar kérdés tárgyalásai, majd a magyar ügyet montírozó „ötös” ENSZ vizsgálóbizottság tevékenysége tovább mélyítette a szakadékot a leverett forradalom után hatalomra juttatott Kádár adminisztráció és az Egyesült Államok politikusai között.

Kép: Wikimedia Commons/Konwitschny, Franz

Grósz Károly a munkácsi várban

A Magyar Távirati Iroda fotóriportere, Oláh Tibor által 1989. április 3-án a munkácsi várban készített fekete-fehér felvételen melankolikus hangulatú kép tárul elénk: a Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) apparatcsikjai és szovjet vendéglátóik sétálnak lefelé a magyar történelemben fontos szerepet betöltő műemlékerőd főkapujához. A fotón egyértelműen felismerhető

Grósz Károly, az MSZMP főtitkára, a jobbján Páldi András kijevi főkonzul, a balján Valerij Muszatov, a Szovjet Kommunista Párt (SZKP) Nemzetközi Osztályának helyettes vezetője. E hármast mögött kissé balra Thürmer Gyula, a főtitkár külpolitikai tanácsadója, ugyancsak mögöttük, a második sorban, kissé jobbra átellenben Gyuricska (Gyuricsku) Kálmán, az MSZMP Szabolcs-Szatmár Megyei Bizottságának első titkára (szemüvegben, lehajtott fejjel), a kép jobb szélén pedig Kimmel Emil, az MSZMP irodavezető-helyettese látható. A szovjet kísérők közül Henrich Bandrovszkijt, az Ukrán Kommunista Párt (UKP) Kárpátontúli Területi Bizottságának első titkárát (Páldi előtt, tőle jobbra, a kép bal szélén) tudtam azonosítani. Mit keresett Grósz Károly és a szűk kíséretéhez tartozó néhány személy a munkácsi várban?

Kép forrása: MTI-FOTÓ 905335. sz.

[Seres Attila teljes cikke itt olvasható el](#)

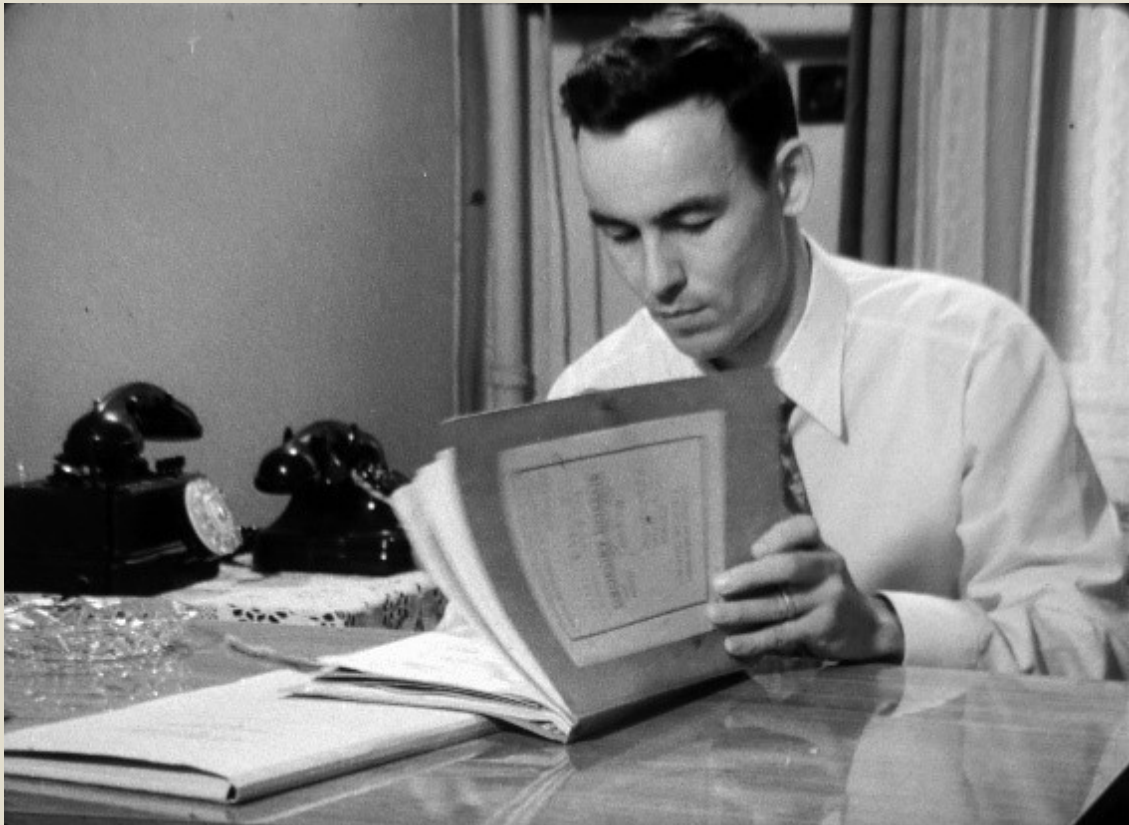
József Ferdinánd Szalvátor főherceg, császári és királyi vezérezredes

József Ferdinánd főherceg a Habsburg-Lotaringiai dinasztia ún. toszkán ágából származott. 1872-ben született Salzburgban. Tipikus főhercegi katonai pályát futott be, amely azt jelentette, hogy előmenetele gyorsabb volt az átlagosnál, különösen az alezredesi rendfokozatot követően. Zömében ausztriai alakulatoknál szolgált, 1908. októberében lett tábornok. 1911-ben a linzi cs. és kir. 14. gyaloghadosztály parancsnoka. A világháború kezdetén a XIV. hadtestet (Innsbruck) vezényelte. Alakulata jól helytállt az északi hadszíntéren az oroszokkal szemben a kezdeti határcsaták során. 1914. szeptember 30-án kinevezték a 4. hadsereg parancsnokává, amely poszton Moritz Auffenberg tábornokot váltotta. 1914. decemberében a Krakkó környéki harcokban jó parancsnoknak bizonyult, és bár a limanowai csatát nem közvetlenül ő

irányította, az itt bevetett seregtestek zömében hadseregéhez tartoztak.

Kép: Wikimedia Commons

[Ligeti Dávid teljes cikke itt olvasható el](#)

A hálózati személyek típusai Magyarországon, 1953-ban

1953-ban Sztálin halálával egyfajta olvadás kezdődött a szovjet blokk államaiban. Magyarországon Nagy Imre lett a miniszterelnök, gazdasági és társadalmi változások mellett az ÁVH-nál is változtatásokat léptettek életbe, felemás módon betagolták a Belügyminisztérium szervezetébe. Mindez jól érzékeltette az akkori „féloldalas” reformokat. A volt ÁVH-sok megtarthatták egyenruhájukat, rangjelzésüket is, így kifelé az utca népe számára nem volt világos az 1953-as szervezeti fúziójuk. Ugyanakkor a rendőri munkában igyekeztek bevezetni az államvédelmi módszereket. Ebben az évben lényegessé vált az ügynökhálózat átalakítása is, illetve a rendőri munkába az államvédelmi elvek fokozottabb bevonása. Ekkortól kezdve többeket kizártak a hálózatból, papíron igyekeztek olyanokat megtartani, akiknek számukra valóban volt hírszerzői értéke.

Kép: Fortepan / BM Filmstúdió

Cikkajánló

Fakockáktól bádoglemezekig - Építőjátékok története

„Olvasónk talán nem is gondolná, hogy a történész számára a játékok története mennyire összetett terület: összefügg egyrészt a neveléstörténettel – gondoljunk csak arra, hogy a különböző korokban hogyan ismertették meg például a három dimenzió vagy a térfogat fogalmát a gyermekekkel. Ugyanakkor – főleg a műanyaggyártás okán – kapcsolódik a technikatörténethez is; az pedig, hogy egy játékkal a gyártó mely társadalmi réteg gyermekeit célozta meg, már a téma társadalomtörténeti vetületét jelenti. Azon túl, hogy egy kézzel faragott építőkockának is lehet művészi értéke, az összeállítható játékpéldék rendszerint egy-egy korszak építészeti stílusát (például az art déco) jelenítik meg. Innen a játéktörténet művészettörténeti kötődése. Végül, a szabadalmak és perek révén megjelenik a jogtörténet is, elég csak az 1980-as évekből a Lego és a Pebe jogvitáját felidézni.”

[Hollósi Gábor teljes cikke itt olvasható el](#)

Harminc éves a Kodolányi János Egyetem

Az ünnepi kötetben **Ujváry Gábor** tanulmánya *A két világháború közötti magyar egyetemtörténet kutatásának csomópontjai* címmel jelent meg.

[Ujváry Gábor írása itt olvasható el](#)

Buda visszafoglalása

„Az utólagos kételyek ellenére tehát elmondhatjuk, hogy Buda ostroma az egyetlen reális katonai célt jelentette. A vár bevételével a honvédsereg komoly, 5000 főnyi veszteséget okozott az ellenségnek, 248 löveg és több ezer gyalogsági fegyver jutott a magyar sereg kezére. A meglehetősen véres ostrom egyike volt a szabadságharc legrövidebb ostromműveleteinek: mindössze 17 napig tartott. Az ellenségnek okozott veszteséget tekintve pedig a legnagyobb győzelemnek mondhatjuk. A foglyul ejtettek számát tekintve ehhez a győzelemhez csak az 1848. október 7-i ozorai diadal mérhető. Ozoránál

azonban a horvát hadsereg legalacsonyabb harcértékű csapatai estek fogságba. Budánál a császári-királyi hadsereg négy elsőrangú zászlóaljat veszített. Emellett ez volt az egyetlen olyan eset 1848–49-ben, amikor egy hadsereg rohammal, s nem kiéheztetéssel vagy alkudozással foglalt el egy jelentős erődítmenyt.”

[Hermann Róbert teljes cikke itt olvasható el](#)

Az új adatkezelési tájékoztatónkat [itt tudja elolvasni](#):

A VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár kizárólag a saját rendezvényeivel és programjaival kapcsolatos meghívók és értesítők küldésére használta fel eddig az Ön személyes adatait (név és e-mail cím), azokat harmadik félnek nem adja át a jövőben sem. Ha nem ért egyet az Ön személyes adatainak (név, e-mail cím) további kezelésével, és a jövőben nem szeretne hírlevél formájában értesülni a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár legújabb híreiről, rendezvényeiről és programjairól, akkor kérjük, hogy jelezze ezt az info@veritas.gov.hu címen! Ebben az esetben véglegesen és helyreállíthatatlanul töröljük Önt az adatbázisunkból. Ha az adatkezeléssel kapcsolatban bármilyen kérdése vagy észrevétele van, akkor forduljon hozzánk az info@veritas.gov.hu e-mail címen.

Bízunk benne, hogy továbbra is figyelemmel kíséri a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár tevékenységét.

Copyright © VERITAS INTÉZET ÉS LEVÉLTÁR

Nem szeretne több hírlevelet kapni? [Ide kattintva iratkozhat le.](#)